

ĢENERĀLADVOKĀTA M. POJAREŠA MADURU [M. POIARES MADURO]

VIEDOKLIS,

sniegts 2008. gada 11. jūnijā¹

1. Izskatāmais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kam ir piemērota Tiesas Reglamenta 104.a pantā paredzētā steidzamības tiesvedība, skar trešo valstu pilsoņu, kas ir Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, uzturēšanās tiesību apjomu. Šis ir jūtīgs jautājums, jo tā ietekmē ir jānošķir tas, kas attiecas uz Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvību un uzturēšanās brīvību, un tas, kas saistīts ar imigrācijas kontroli, kas ir joma, kurā dalībvalstis saglabā kompetenci tādā veidā un tiktāl, ciktāl Eiropas Kopiena nav veikusi pilnīgu harmonizāciju. Jautājuma konstitucionālais mērķis izskaidro dzīvības debates, jo ne mazāk kā desmit dalībvalstis ir iestājušās lietā, atbalstot atbildētājas valsts valdību pamata lietā un apstrīdot argumentāciju, ko aizstāv prasītāji pamata lietā un Eiropas Kopienas Komisija. Skaidrs ir arī, ka šīs debates veicināja Tiesas agrāk paustā nostāja, jo judikatūras virziens minētajā jautājumā nešķiet acīmredzams. Šajās lietās uzdotie prejudiciālie jautājumi attiecībā uz Direktīvas 2004/38/EK² interpretāciju tādējādi dod Tiesai labu iespēju sniegt skaidrojumu.

I — Fakti pamata lietā un prejudiciālie jautājumi

2. Šo lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu izteica *High Court* (Īrija), lemjot tiesvedībā, kurā apvienotas četras lietas, kurās apstrīdēts atteikums izsniegt uzturēšanās atļauju trešās valsts pilsonim, kas ir precējies ar Savienības pilsoni, kura dzīvo Īrijā. Katrā no četrām lietām trešās valsts pilsonis ir tieši iecerojis Īrijā un iesniedzis pieteikumu piešķirt politisko patvērumu, kas tika noraidīts. Pēc ierašanās Īrijā minētais pilsonis noslēdza laulību ar citas dalībvalsts pilsoni, kura dzīvo un strādā Īrijā. Pamatojoties uz šo laulību, viņš lūdza uzturēšanās atļauju ("residence card") kā dalībvalsts pilsoņa, kas likumīgi uzturas Īrijā, laulātais. Tieslietu ministrs atteica viņam šo atļauju, motivējot ar to, ka prasītājs nevar pierādīt, ka pirms savas ierašanās Īrijā viņš ir likumīgi uzturējies citā dalībvalstī, kā tas ir paredzēts Īrijas tiesību aktos, kuri pieņemti, transponējot Direktīvu 2004/38. Prasītāji attiecīgi iesniedza apelācijas sūdzības

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK [dokuments attiecas uz EEZ] (OV L 158, 77. lpp.).

par šiem ministra lēmumiem atteikt uzturēšanās atļauju, uzsverot, ka Īrijas tiesību aktos paredzētais nosacījums par iepriekšēju likumīgu uzturēšanos citā dalībvalstī, kura neievērošana bija apstrīdētā atteikuma pamatā, ir pretrunā Direktīvas 2004/38 normām.

II — Vērtējums

A — Prasības par likumīgas uzturēšanās citā dalībvalstī saderīgums ar Direktīvu 2004/38

3. Tieši tādēļ, lai varētu pārbaudīt prasību, kas vērstas pret likumīgiem lēmumiem atteikt uzturēšanās atļauju, pamatotību, iesniedzējtiesa uzskata par vajadzīgu būtībā jautāt Tiesai, vai tiesības atsaukties uz Direktīvas 2004/38 noteikumiem, precīzāk, tiesības Savienības pilsoņa laulātā labā, kas nav Kopienas pilsonis, uzturēties var tikt pakārtotas nosacījumam par likumīgu uzturēšanos citā dalībvalstī pirms laulātā ierašanās uzņēmējā dalībvalstī. Par to ir pirmais prejudiciālais jautājums. Pat ja tā nav, atliks vēl noteikt, vai trešo valstu pilsoņiem šajā lietā nevarētu tikt liegts atsaukties uz Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punktu, tā kā šī direktīva patur tiesības atsaukties uz šiem noteikumiem ģimenes locekļiem, kuri “pavada” vai “pārceļas kopā” ar Savienības pilsoni, kamēr prasītāji salaulājās pēc prasītāju ierašanās Īrijā. No tā [rodas] otrais un trešais prejudiciālais jautājums, kuri būtībā norāda uz laulību datuma nozīmi Direktīvas 2004/38 piemērošanā. Šos abus punktus aplūkošu pēc kārtas.

4. Jautājumam, vai Direktīva 2004/38 ļauj pakārtot atsaukšanos uz uzturēšanās tiesībām, ko tā piešķir trešās valsts iedzīvotājiem, kas ir Savienības pilsoņa ģimenes locekļi, uzņēmējā dalībvalstī nosacījumam par iepriekšēju likumīgu uzturēšanos citā dalībvalstī, ir svarīgs šī teksta piemērošanas apjoms: vai tas attiecas tikai uz ģimenēm, kuras tika izveidotas dalībvalstī pirms došanās uz uzņemošo dalībvalsti? Citiem vārdiem sakot, vai Direktīva 2004/38 garantē Savienības pilsoņu ģimenes ārpuskopienas locekļiem tikai brīvu pārvietošanos Eiropas Savienības teritorijā vai arī noteiktos gadījumos piekļuvi Savienības teritorijai?

5. Direktīva 2004/38 nesniedz skaidru atbildi. Tā vienīgi 6., 7. un 16. pantā atzīst Savienības pilsoņa ģimenes loceklim, kuram nav dalībvalsts pilsonības un kurš “pavada Savienības pilsoni vai ieceļo kopā ar viņu”, tiesības uzturēties. Tā kā šī teksta analīze nesniedz risinājumu, ir jāvēršas pie tā mērķiem. Direktīvas 2004/38 mērķis ir nodrošināt “primāras un individuālas tiesības

brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā”, kuras Savienības pilsoņiem tieši piešķir EKL 18. pants³. Tādējādi saskaņā ar Savienības pilsoņu pamattiesībām pārvietoties un uzturēties ir jāinterpretē šīs direktīvas noteikumi. Tiesības, ko tā paredz, ir jāsaprot no funkcionāla viedokļa tā, lai tām tiktu atzīts nevis tikai atsevišķs piemērošanas apjoms, bet gan pilns piemērošanas apjoms, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu Savienības pilsoņu pārvietošanās tiesību un tiesību uzturēties efektivitāti. Citiem vārdiem, runa ir par to, lai noteiktu, vai Savienības pilsoņa tiesību uzturēties izmantošana viscaur un pilnībā paredz, ka Savienības pilsoņa ģimenes ārpuskopienas locekļa tiesības uzturēties, kas ir atvasinātas tiesības un ir atkarīgas no Savienības pilsoņa tiesībām⁴, ietver tiesības ieceļot Savienības teritorijā.

6. Ar šādu pieeju un ar no tās izrietošu atbildi dalībvalstis, kas iestājušās lietā, nevarētu pamatoti iebilst pret kompetenču vertiķālu konstitucionālu sadalīšanu. Ja ir tiesa, ka dalībvalstis principā saglabā kompetenci imigrācijas kontroles jomā, tādējādi par trešo valstu pilsoņu, kas ierodas no ārpus Kopienas teritorijas, uzņemšanu, nebūtu no tā jāsecina, ka Direktīva 2004/38 attiecas tikai uz Savienības pilsoņu un to ģimenes locekļu pārvietošanas [starp dalībvalstīm] un nevis uz pēdējo minēto iekļūšanu Savienības teritorijā. Iedibinātā judikatūra ir tāda, ka dalībvalstīm to

kompetence ir jāizmanto atbilstoši Kopienas tiesībām un it īpaši pamattiesībām brīvi pārvietoties⁵. Ir jau arī skaidri nospriests, ka prasības ievērot Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvību un uzturēšanās brīvību varētu ierobežot dalībvalstu kompetences īstenošanu⁶, it īpaši to kompetenci, kas tām ir imigrācijas kontroles jomā⁷.

7. Lai apstrīdētu Direktīvas 2004/38 piemērošanu jautājumam par Savienības pilsoņa ģimenes ārpuskopienas locekļu ieceļošanu Kopienas teritorijā, nebūtu turklāt pamatoti likt pirmajā vietā Kopienas kompetenču izkārtojumu, kas izriet no dažādajiem EK līgumā paredzētajiem juridiskajiem pamatiem. Protams, tikai EK līguma IV sadaļa ļauj pieņemt Kopienas normatīvos aktus imigrācijas un kontroles uz ārējām robežām jomā⁸, kamēr Direktīva 2004/38 ir balstīta uz EK līguma III sadaļu. Tomēr šī pēdējā minētā sadaļa tieši regulē tikai Savienības pilsoņu tiesības, to ģimenes locekļu tiesības aptverot tikai tiktāl, ciktāl tās izriet no pirmajām. Fakts, ka tādējādi tas var ietekmēt imigrācijas kontroles jomu, neskar

3 — Skat. 2002. gada 17. septembra spriedumu lietā C-413/99 *Baumbast un R.* (*Recueil*, I-7091. lpp., 84. punkts).

4 — Atgādinājumam skat. 2007. gada 11. decembra spriedumu lietā C-291/05 *Eind* (Krājums, I-10719. lpp., 23., 24. un 30. punkts).

5 — Atgādinājumam skat. 2005. gada 13. decembra spriedumu lietā C-446/03 *Marks & Spencer* (Krājums, I-10837. lpp., 29. punkts).

6 — Skat. 2000. gada 23. novembra spriedumu lietā C-135/99 *Elsen* (*Recueil*, I-10409. lpp., 33. punkts), 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-148/02 *García Avello* (*Recueil*, I-11613. lpp., 25. punkts), 2004. gada 29. aprīļa spriedumu lietā C-224/02 *Pusa* (*Recueil*, I-5763. lpp., 22. punkts), 2005. gada 15. marta spriedumu lietā C-209/03 *Bidar* (Krājums, I-2119. lpp., 33. punkts), 2006. gada 26. oktobra spriedumu lietā C-192/05 *Tas-Hagen un Tas* (Krājums, I-10451. lpp., 22. punkts) un 2008. gada 22. maija spriedumu lietā C-499/06 *Nerkowska* (Krājums, I-3993. lpp., 24. punkts).

7 — Skat. 2002. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-459/99 *MRAX* (*Recueil*, I-6591. lpp.). Skat. arī 2005. gada 14. aprīļa spriedumu lietā C-157/03 *Komisija/Spānija* (Krājums, I-2911. lpp.).

8 — Piemēram, skat. Padomes 2003. gada 22. septembra Direktīvu 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanas (OV L 251, 12. lpp.), kas trešo valstu pilsoņiem piešķir tiesības uz ģimenes atkalapvienošanas.

uz IV sadaļu pamatoto kompetenci, tā kā galvenais mērķis ir vienīgi Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās tiesību īstenošanas nodrošināšana.

8. Tādējādi ir jānosaka, vai Savienības pilsonībai piesaistītās tiesības paredz, ka ar Direktīvu 2004/38 Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem piešķirtās tiesības uzturēties zināmos gadījumos varētu ietvert tiesības iekļūt Kopienas teritorijā. Šajā sakarā ir jāatgādina, pirmkārt, gan likumdevēja⁹, gan Tiesas¹⁰ atkārtoti izdarīto uzsvāru uz dalībvalstu iedzīvotāju ģimenes dzīves aizsargāšanas būtiskumu, lai novērstu šķēršļus Līguma garantēto pamatbrīvību īstenošanā. Šī instrumentālā saikne starp tiesībām uz ģimenes

dzīves un pārvietošanās brīvību aizsargāšanu tostarp ir likusi Tiesai nospriest, ka EK līguma 52. panta (pēc grozījumiem — EKL 43. pants) un Direktīvas 73/148/EEK¹¹ noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka tie liek dalībvalstīm ļaut ieceļot un uzturēties to teritorijā šīs dalībvalsts iedzīvotāja laulātajam, lai kāda būtu tā pilsonība, kurš ir devies uz citu dalībvalsti, lai tur veiktu algotu darbu EK līguma 48. panta izpratnē (pēc grozījumiem — EKL 39. pants) un kurš atgriežas, lai izveidotu pastāvīgu dzīvesvietu Līguma 52. panta izpratnē savā izcelsmes valstī; kā uzskata Tiesa, dalībvalsts iedzīvotājs varētu tikt atturēts atstāt savu izcelsmes valsti, lai veiktu algotu vai nealgotu darbu citas dalībvalsts teritorijā, ja, viņam atgriežoties tajā dalībvalstī, kuras pilsonis viņš ir, lai tur veiktu algotu vai nealgotu darbu, viņa laulātajam un bērniem pašiem nebūtu atļauts ieceļot un uzturēties šajā valstī vismaz ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus tiem nosaka Kōpienu tiesības citas dalībvalsts teritorijā¹². Šī instrumentālā saite vienlīdz paskaidro, kāpēc Tiesa ir nospriedusi, ka EKL 49. pants, aplūkojot to kopsakarā ar pamattiesībām uz ģimenes dzīves respektēšanu, ir jāsaprot kā tāds, kas neatļauj pakalpojumu sniedzēja, kurš veic uzņēmējdarbību šajā pašā valstī un kurš sniedz pakalpojumus saņēmējiem citās dalībvalstīs, izcelsmes dalībvalstij liegt uzturēšanos savā teritorijā šī pakalpojumu sniedzēja laulātajam trešās valsts pilsonim¹³. Pat spriedumā lietā *Akrich*¹⁴, kurā Tiesa atteicās atzīt, pamatojoties uz Regulu Nr. 1612/68, tiesības uzturēties izcelsmes dalībvalstī, kurā Savienības pilsonis ir atgriezies, lai pastāvīgi dzīvotu ar savu laulāto, trešās valsts pilsoni, jo viņš pirms

9 — Pēc atgādīšanās savā piektajā apsvērumā, ka, "tā kā brīvību pārvietošanās varēs īstenot saskaņā ar objektīviem standartiem, brīvi un ar cieņu [...], ja vienlīdzīgu attieksmi faktiski un normatīvajos aktos īsteno visos jautājumos, kas ir saistīti ar algotu darbu un tiesībām uz mājokli, kā arī novērsis šķēršļus, kas apgrūtina darba ņēmēju mobilitāti, īpaši attiecībā uz darba ņēmēju tiesībām apvienoties ar savu ģimeni", Padomes 1968. gada 15. oktobra Regula (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvību pārvietošanos Kopienā (OV L 127, 2. lpp.) nosaka 10. pantā ģimenes locekļu neatkarīgi no viņu valstiskās piederības tiesības apmesties kopā ar darba ņēmēju dalībvalsts pilsoni, kurš ir nodarbināts citā dalībvalstī. Ļoti līdzīgiem vārdiem Direktīvas 2004/38 piektajā apsvērumā ir atgādīnāts, ka "Savienības pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā būtu jāpiešķir arī viņu ģimenes locekļiem neatkarīgi no to valstiskās piederības, ja šīs tiesības īsteno, ievērojot objektīvus brīvības un cieņas nosacījumus".

10 — Skat. 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā *C-60/00 Carpenter* (*Recueil*, I-6279. lpp., 38. punkts), iepriekš minēto spriedumu lietā *MRAX*, 53. punkts; iepriekš minēto 2005. gada 14. aprīļa spriedumu lietā Komisija/Spānija, 26. punkts; 2006. gada 31. janvāra spriedumu lietā *C-503/03 Komisija/Spānija* (Krājums, I-1097. lpp., 41. punkts) un iepriekš minēto spriedumu lietā *Eind*, 44. punkts.

11 — Padomes 1973. gada 21. maija Direktīva 148/73/EEK par dalībvalstu pilsoņu pārvietošanās un dzīvesvietas Kopienā ierobežojumu atcelšanu saistībā ar uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu (OV L 172, 14. lpp.).

12 — Skat. 1992. gada 7. jūlija spriedumu lietā *C-370/90 Singh* (*Recueil*, I-4265. lpp.).

13 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Carpenter*.

14 — 2003. gada 23. septembra spriedums lietā *C-109/01 Recueil*, I-9607. lpp.).

tam nebija likumīgi uzturējies dalībvalstī, tā tomēr lika izcelsmes dalībvalsts kompetentajām iestādēm izskatīt laulātā lūgumu ieceļot un uzturēties tās teritorijā saskaņā ar pamattiesībām uz ģimenes dzīves respektēšanu ECTPAK¹⁵ 8. panta izpratnē, tā kā tika aplūkota Savienības pilsoņa pārvietošanās brīvība.

9. Ja sekojam šai pieejai, ir jāatzīst, ka, tulkojot Direktīvu 2004/38 tādējādi, ka tiesības uzturēties, ko tā piešķir trešo valstu iedzīvotājiem Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem uzņemošajā dalībvalstī, viņiem negarantē tiesības iekļūt Kopienas teritorijā, un, tā teikt, darbojas tikai tad, ja viņi iepriekš ir likumīgi uzturējušies citā dalībvalstī, tiek apdraudētas Savienības pilsoņa tiesības īstenot normālu ģimenes dzīvi un tādējādi viņa tiesības uzturēties uzņemošajā dalībvalstī. Pamata tiesvedības Savienības pilsoņu, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Īrijā, nespēja nodrošināt, ka viņu laulātie ierodas no ārpus Kopienas, liedz viņiem brīvu izvēli uzturēties šajā dalībvalstī, jo viņi tiek mudināti pamest Īriju, lai dotos uz citu valsti, dalībvalsti vai trešo valsti, kur viņi var īstenot kopdzīvi ar saviem laulātajiem. Tādējādi Savienības pilsoņa tiesību uzturēties citā dalībvalstī, kas nav viņa izcelsmes valsts, iedarbīgums prasa uzskatīt Direktīvā 2004/38 viņa ģimenes ārpuskopienas locekļiem atzītās atvasinātās

tiesības uzturēties par tiesībām apvienoties ar viņu, tostarp ierodoties tieši no Savienības ārpus. No tā izriet, ka dalībvalsts nevar likumīgi prasīt šiem ģimenes locekļiem, lai viņi varētu atsaukties uz šīs direktīvas noteikumiem, ka pirms tam viņi ir likumīgi uzturējušies citā dalībvalstī.

10. Ar līdzīgu Direktīvas 2004/38 interpretāciju Īrijas valdība un dalībvalstis, kas iestājušās lietā, iebilst pret spriedumā lietā *Akrich*¹⁶ sniegto risinājumu, saskaņā ar kuru atsaukšanās uz ar Regulas Nr. 1612/68 10. pantu trešās valsts pilsonim Savienības pilsoņa laulātajam, kurš pārceļas uz dalībvalsti, uz kuru ir imigrējis Savienības pilsonis, piešķirtajām tiesībām uzturēties ir pakārtota nosacījumam par iepriekšēju likumīgu uzturēšanos citā dalībvalstī, jo šis regulējums attiecas tikai uz brīvu pārvietošanos Kopienas iekšienē un neko nesaka par šī trešās valsts pilsoņa Savienības pilsoņa laulātā tiesībām iekļūt Kopienas teritorijā.

11. Tomēr iepriekš minētajā spriedumā lietā *Akrich* ieņemtajai nostājai vairāku iemeslu dēļ nevar būt vispārēja piemērojamība, ko dalībvalstis tai piedēvē. Tā neatbilst virzienam judikatūrā, kas tiesības uzturēties, ko Kopienas tiesību akti piešķir trešās valsts pilsonim Savienības pilsoņa ģimenes loceklim, pakārto tikai konstatējumam, ka

15 — Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī.

16 — Iepriekš minēts, 49.–51. punkts.

pastāv “ģimenes saites”. Tā Tiesa nolēma pirms 2003. gada¹⁷. Tā šādi ir nospriedusi arī pēc tam¹⁸. Tiesa no šīm tiesībām uzturēties, ko Kopienu tiesības tieši piešķirušas, tikai pamatojoties uz ģimenes saitēm, ir izsecinājusi dalībvalsts nespēju veikt pasākumus, izraidīt Savienības pilsoņa ģimenes ārpuskopienas locekli, pamatojoties tikai uz to, ka nav izpildītas juridiskās formalitātes par ārvalstnieku kontroli¹⁹, un tikai atzīšanas raksturu, kas piemīt uzturēšanās atļaujas izsniegšanai šim ģimenes loceklim²⁰.

12. Turklāt spriedumā lietā *Jia*²¹ Tiesa pati ir skaidri saistījusi spriedumā lietā *Akrich* izteikto iepriekšējās likumīgas uzturēšanās nosacījumu ar pamata tiesvedības faktisko kontekstu, jo trešās valsts pilsonis Savienības pilsoņa laulātais nelikumīgi uzturējās dalībvalstī un centās ļaunprātīgi izvairīties no valsts imigrācijas tiesiskā regulējuma ietekmes. Akrišs [*Akrich*], kurš bija precējies ar Lielbritānijas pilsoni un kuram nebija tiesību uzturēties Lielbritānijā, piekrita savai izraidīšanai uz Īriju, kur viņš pievienojās sievai, kura tur bija apmetusies neilgi pirms tam, un paredzēja atgriezties Apvienotajā Karalistē ar savu laulāto, atsaucoties uz Kopienu tiesībās viņam kā Savienības pilsones, kura ir izmantojusi savas tiesības uz pārvietošanās brīvību, dzīvesbiedram piešķirtajām tiesībām uzturēties.

17 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *MRAX*, 59. punkts.

18 — Skat. iepriekš minēto 2005. gada 14. aprīļa spriedumu lietā *Komisija/Spānija*, 28. punkts.

19 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *MRAX*, 73.–80. punkts.

20 — Skat. iepriekš minēto 2005. gada 14. aprīļa spriedumu lietā *Komisija/Spānija*, 28. punkts.

21 — 2007. gada 9. janvāra spriedums lietā *C-1/05* (*Krājums*, I-1. lpp.).

13. Visbeidzot ir jāņem vērā jauninājumi, ko sniedz Direktīva 2004/38. Pat ja pieņemtu, ka risinājumam iepriekš minētajā spriedumā lietā *Akrich* bija piemērojama, kas neaprobežojas ar lietas īpašo kontekstu (tiesību ļaunprātīga izmantošana), tas tika pieņemts saskaņā ar un atbilstoši Regulas Nr. 1612/68 piemērošanas mērķiem. Kā to norāda tās trešais apsvērumš, Direktīvas 2004/38 mērķis ir ne tikai kodificēt, bet arī pārskatīt esošos likumdošanas instrumentus, lai “nostiprinātu” visu Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvību un uzturēšanās brīvību tiesības. Turklāt, kamēr Regula Nr. 1612/68 attiecās, ja citē tās nosaukumu, uz darba ņēmēju “brīvu pārvietošanos” Kopienā, Direktīva 2004/38 saskaņā ar EKL 18. pantā noteiktajām tiesībām attiecas uz Savienības pilsoņu tiesībām ne tikai “pārvietoties”, bet arī brīvi “uzturēties” dalībvalstu teritorijā. Citiem vārdiem sakot, darba ņēmēju pārvietošanās brīvība un saskaņā ar to pieņemtais regulējums ir būtībā paredzēts, lai atceltu šķēršļus darba ņēmēju mobilitātei. Uzsvars tādējādi tika likts uz atturošo ietekmi uz dalībvalsts atstāšanu vai ierašanos tajā, ko varētu radīt dalībvalstu veiktie pasākumi. Tieši šis aspekts iedvesmo iepriekš minētā sprieduma lietā *Akrich ratio decidendi*. Pēc tam, kad tika norādījusi, ka Kopienu noteikumu struktūras mērķis ir nodrošināt darba ņēmēju pārvietošanās brīvību Kopienā, kuras izmantošanai nebūtu jāsoda migrējošais darba ņēmējs un viņa ģimene, Tiesa no tā secināja, ka, ja Savienības pilsonis, kas dzīvo dalībvalstī, apprecas ar trešās valsts pilsoni, kam nav tiesību uzturēties šajā dalībvalstī, pārceļas uz citu dalībvalsti, lai tur veiktu algotu darbu, tiesību neesamība viņa laulātajam saskaņā ar Regulas Nr. 1612/68 10. pantu apmesties kopā ar viņu šajā dalībvalstī nav nelabvēlīgāka attieksme nekā tā, kas pret viņiem bija pirms šis pilsonis izmantoja Līgumā piešķirtās tiesības personu brīvas pārvietošanās jomā un tādējādi nav tāda, kas atturētu Savienības pilsoni no EKL 39. pantā noteikto pārvietošanās

tiesību izmantošanas; pretēji tam, ja Savienības pilsonis, kas pastāvīgi uzturas dalībvalstī un ir precējies ar trešās valsts pilsoni, kam ir tiesības uzturēties šajā dalībvalstī, pārceļas uz citu dalībvalsti, lai tur veiktu algotu darbu, šī pārceļšanās nebūtu jāpārvērš par iespējas zaudēšanu likumīgi dzīvot kopā, kas ir iemesls, kādēļ Regulas Nr. 1612/68 10. pants piešķir šim laulātajam tiesības apmesties šajā citā dalībvalstī²². Šobrīd Direktīva 2004/38 liek tādu pašu uzsvāru uz tiesībām brīvi uzturēties dalībvalstu teritorijā. Tādējādi tā nav vairs tikai mobilitāte, bet arī uzturēšanās citā dalībvalstī stabilitāte, pastāvīgums, ko paredz nodrošināt. No šādas jaunās nostājas ir viegli saskatīt, kā nosacījuma par iepriekšēju likumīgu uzturēšanos piemērošana trešo valstu pilsoņiem Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, lai tie varētu izmantot ar Direktīvu 2004/38 piešķirtās tiesības uzturēties, varētu ietekmēt uzturēšanās dalībvalstī, ko Savienības pilsonis ir brīvi izvēlējis, turpinātību. Ja viņu ģimenes dzīve izmainās un ģimenes loceklis nevar atsaukties uz Kapienu tiesībām, lai viņam pievienotos, jo nav iepriekš likumīgi uzturējies citā dalībvalstī, Savienības pilsonis tiks mudināts pamest dalībvalsti, kurā tas bija izvēlējis palikt, par labu valstij, dalībvalstij vai trešai valstij, kurā viņš varēs atjaunot ģimenes vienotību. Tiesību uz normālu ģimenes dzīvi apdraudējums, ko radītu prasība par iepriekšēju likumīgu uzturēšanos citā dalībvalstī, kā redzams, ietekmētu tiesību uzturēties efektivitāti. Nav nekāda iemesla aplūkot ģimenes dzīves apdraudējumu atšķirīgi atkarībā no tā, vai tas ierobežo Savienības pilsoņa brīvību pārcelties uz citu dalībvalsti vai tiesības uzturēties citā dalībvalstī. Tādējādi, tā kā Direktīva 2004/38 tāpat kā Regula Nr. 1612/68²³ būtu jāinterpretē

saskaņā ar pamattiesībām uz ģimenes dzīves aizsardzību, ir jāsecina, ka atsaukšanās uz tiesībām uzturēties, kas ar Direktīvu 2004/38 piešķirtas trešo valstu pilsoņiem Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, nebūtu jāpakārto tam, ka šiem pilsoņiem iepriekš likumīgi jāuzturas citā dalībvalstī.

14. Visbeidzot ir noteikti jāatgādina, ka ar Direktīvu 2004/38 atzītās tiesības uzturēties trešo valstu pilsoņiem Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, kas ietver tiesības iekļūt Kopienas teritorijā, nenozīmē, ka tās nevar tikt ierobežotas ar dalībvalstu ierobežojumiem. Tie ir skaidri paredzēti. Šīs direktīvas 27. pants norāda uz tradicionālo sabiedriskās kārtības ierobežojumu Savienības pilsoņa un tā ģimenes locekļa, lai kāda būtu viņa pilsonība, pārvietošanās brīvībai un uzturēšanās brīvībai. 35. pants nosaka ierobežojumus tiesību ļaunprātīgās izmantošanas un krāpšanas gadījumā. Tas, protams, ir vērstas pret izdevīguma laulībām, tomēr var uzskatīt, ka tiesību ļaunprātīga izmantošana ietver *Akrich*

22 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Akrich*, 51.–54. punkts.

23 — Skat. 1989. gada 18. maija spriedumu lietā 249/86 Komisija/Vācija (*Recueil*, 1263. lpp., 10. punkts) un iepriekš minēto spriedumu lietā *Baumbast* un *R*, 72. punkts.

gadījumū, cenšoties ļaunprātīgi izvairīties no valsts tiesiskā regulējuma piemērošanas imigrācijas jomā. Ir jānorāda, ka šie ar Direktīvu 2004/38 atļautie ierobežojumi atspoguļo tos, kurus Tiesa atļāva dalībvalstīm uzlikt pakalpojumu sniegšanas brīvības ietvaros tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību CTPAK 8. panta izpratnē²⁴.

ierašanās. Rodas jautājums, jo direktīvas 3. panta 1. punkts rezervē tiesību izmantošanu Savienības pilsoņiem un “viņu ģimenes locekļiem [...], kuri tos pavada vai pārceļas kopā ar tiem”. Vai būtu jāuzskata, ka šis formulējums paredz, ka trešo valstu pilsoņiem pirms ierašanās uzņemošajā dalībvalstī ir jāiegūst ģimenes locekļa statuss? Tā uzskata Īrijas valdība. Citādi, kā gan trešās valsts pilsoni varētu uzskatīt par tādu, kurš pavada vai pārceļas kopā ar Savienības pilsoni kā viņa ģimenes loceklis?

15. Tādējādi uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīva 2004/38 neļauj dalībvalstij pakārtot tiesību uzturēties, ko tā piešķir trešo valstu pilsoņiem Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, izmantošanu nosacījumam par šo pilsoņu iepriekšēju likumīgu uzturēšanos citā dalībvalstī.

B — *Laulību noslēgšanas datuma ietekme uz ar Direktīvu 2004/38 piešķirto tiesību uzturēties izmantošanu*

16. Ar otro un trešo prejudiciālo jautājumu Tiesa tiek būtībā mudināta lemt par to, vai trešās valsts pilsonis var atsaukties uz Direktīvas 2004/38 noteikumiem, lai saņemtu atļauju uzturēties uzņemošajā dalībvalstī kopā ar Savienības pilsoni, kura laulātais viņš ir, pat ja viņš ierastos uzņemošajā dalībvalstī pirms laulībām, pat pirms Savienības pilsoņa

17. Tomēr Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punkts isti nepamato dalībvalsts, atbildētājas šajā lietā, apgalvojumu. Vārds “pavada” varētu norādīt arī uz kustību un varētu tikt saprasts kā došanās līdzī vai statistiska kono-tācija un nozīmēt kopā būšanu. Šī dubultā nozīme ir atrodama franču valodas jēdziena ekvivalentam citās valodās attiecībā uz angļu valodas vārdu “accompany”, spāņu valodas vārdu “acompañar”, itāļu valodas vārdu “accompagnare” vai portugāļu valodas vārdu “acompanhar”. Lai kļiedētu šo formulējuma pārprotamību, ir jāizveido no jauna sistēmiska interpretācija. Šajā sakarā, lai gan akcents tika likts tikai uz Kopienu pilsoņu mobilitāti, to brīvību pārcelties uz citu dalībvalsti, visai atbilstoši varētu apgalvot, ka Kopienu tiesības nenodrošina ģimenes locekļiem tiesības uzturēties migrējošo Savienības pilsoni uzņemošajā dalībvalstī, jo ģimenes saites ir izveidotas tikai pēc pārvietošanās

24 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Carpenter*.

brīvības izmantošanas. Šādā gadījumā faktam, ka tika radīti ģimenes apvienošanās šķēršļi, nebija atturošas ietekmes uz Kopienas pilsoņa pārvietošanās brīvību.

18. Tomēr, kā ir zināms, ar EKL 18. pantu Savienības pilsoņa statusa piešķirto tiesību vidū ir tiesības brīvi uzturēties dalībvalstu teritorijā. Loģiski Direktīva 2004/38, kuras mērķis ir regulēt Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās pamattiesību izmantošanu, attiecas saskaņā ar tās 3. pantu uz visiem Savienības pilsoņiem, “kas pārceļas uz dzīvi vai *uzturas*” dalībvalstī, kura nav viņu pilsonības dalībvalsts. Kā jau norādīju, atbildot uz pirmo jautājumu, Savienības pilsoņa uzturēšanās uzņemošajā dalībvalstī pastāvīgums tiktu apšaubīts, ja viņš tajā nevarētu dzīvot ar savu ģimeni. Ņemot vērā tā tiesību uzturēties iedarbību, maza nozīme ir tam, kurā brīdī kāda persona kļuva par viņa ģimenes locekli. Maza nozīme ir arī tam, ka persona, kura ir kļuvusi par viņa ģimenes locekli, pirms Savienības pilsoņa ierašanās jau uzturējās uzņemošajā dalībvalstī. Pat ja, kā lietās, par ko ir pamata tiesvedība, trešās valsts pilsonis salaulājas ar Savienības pilsoni, tikai pēdējam minētajam uzturoties uzņemošajā dalībvalstī, un ir jau ieradies uzņemošajā dalībvalstī laulību noslēgšanas brīdī, šis dalībvalsts atteikums viņam piešķirt uzturēšanās atļauju kā Savienības pilsoņa laulātajam, radot šķēršļus ģimenes dzīvei, neskar mazāk Savienības pilsoņa uzturēšanos tās teritorijā.

19. Jau darbaņēmēju pārvietošanās pamatbrīvībai piesaistīto tiesību uzturēties kontekstā Tiesa nosprieda, ka dalībvalsts, nepārkāpjot ar Direktīvu 68/360/EEK²⁵ un Direktīvu 73/148 Kopienas darbaņēmējiem un tādējādi to ģimenes locekļiem piešķirtās tiesības uzturēties, nevar atteikties izsniegt uzturēšanās atļauju trešās valsts pilsonim, kas ir salaulājies ar Kopienas darbaņēmēju uzņemošajā dalībvalstī, kurā ieceļoja nelikumīgi²⁶. Kas bija tieša saskaņā ar noteikumiem pirms Direktīvas 2004/38, ir *a fortiori* šobrīd. Ir jāatkārtoti, ka šīs direktīvas mērķis ir “nostiprināt” visu Savienības pilsoņu tiesības uzturēties. Tādējādi ir jāsecina, ka trešo valstu pilsoņi var atsaukties uz tiesībām, kuras ar Direktīvu 2004/38 piešķirtas ģimenes locekļiem, kuri “pavada” Savienības pilsoni šīs direktīvas 3. panta izpratnē, lai kāds būtu datums, kurā tie kļuva par šī pilsoņa ģimenes locekļiem.

20. Tādējādi uz otro un trešo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punkts attiecas uz trešās valsts pilsoni, kurš ir uzņemošajā dalībvalstī dzīvojoša Savienības pilsoņa laulātais, lai kāds būtu tā laulību datums un vieta un lai kāds būtu datums un veids, kādā viņš iekļuva uzņemošajā dalībvalstī.

25 — Padomes 1968. gada 15. oktobra Direktīva 68/360/EEK par ierobežojumu atcelšanu attiecībā uz dalībvalstu darbaņēmēju un viņu ģimeņu pārvietošanos un dzīvesvietu Kopienā (OV L 257, 13. lpp.).

26 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *MRAX*, 63.–80. punkts.

III — Secinājumi

21. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu uz *High Court* uzdotajiem jautājumiem Tiesai atbildēt šādi:

- 1) Direktīva 2004/38/EK neļauj dalībvalstij pakārtot tiesību uzturēties, ko tā piešķir trešo valstu pilsoņiem Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, izmantošanu nosacījumam par šo pilsoņu iepriekšēju likumīgu uzturēšanos citā dalībvalstī;
- 2) Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punkts attiecas uz trešās valsts pilsoni, kurš ir uzņemošajā dalībvalstī dzīvojoša Savienības pilsoņa laulātais, lai kāds būtu tā laulību datums un vieta un lai kāds būtu datums un veids, kādā viņš iekļuva uzņemošajā dalībvalstī.